

u.remissvar@regeringskansliet.se.

Remissvar SOU 2020:67 Fler barn i förskolan – för bättre språkutveckling i svenska (dnr U2020/06020)

Linköpings universitet (LiU) har beretts tillfälle att yttra sig över *Betänkande av Utredningen om fler barn i förskolan för bättre språkutveckling i svenska* och lämnar följande synpunkter.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis har LiU följande synpunkter på remissen:

- Barn som har behov av förskola för att få en bättre språkutveckling i svenska ska direktinskrivas i förskolan – LiU instämmer i huvudsak med förslaget, men ställer sig frågande till hur kommuner ska kunna veta vilka barn som ”har behov” av förskola. LiU förordar att det behöver utvecklas verktyg för att identifiera barn ”i behov” av förskola för bättre språkutveckling innan arbetet att direktinskriva barn i förskolan påbörjas.
- Förskolan ska bli obligatorisk för alla barn från och med 5 års ålder – LiU avvisar förslaget. Vi anser att det finns bättre sätt att öka deltagandet i förskolan än att göra den till en del av det obligatoriska skolväsendet. LiU föreslår att den allmänna delen av förskolan (3-5 år) utökas till 1150 timmar/läsår för barn som är i behov av förskola för bättre språkutveckling i svenska.
- Av betänkandet framgår att kommuner ska ”direktinskriva barnet vid en förskola inom kommunen som är lämplig för ändamålet och som är belägen i rimlig närhet till barnets hem” – Förskolors demografi speglar bostadsområdets demografi och vi vet att bostadssegregationen i Sverige är stor. Det föreligger en potentiell motstridighet i att förskolor belägna i rimlig närhet till barnets hem också är lämpliga för ändamålet att stärka barns språkutveckling i svenska. LiU förordar att det skyndsamt måste utredas hur segregationen i förskolorna kan motverkas.
- Det ska införas karriärsteg för förskollärare vid förskolor som har särskilt svåra förutsättningar med beaktande av barnens socioekonomiska bakgrund – LiU menar att karriärsteg för förskollärare bör ses som en

del av lärarkollegiets livslånga lärande och inte som en lösning för att tillgodose alla barns språkliga utveckling i svenska. LiU förordar i stället att det bör satsas på att säkerställa den språkliga kompetensen hos all förskolepersonal.

- Examensbeskrivningen för förskolläraexamen bör ändras så att det i examensmålen anges att studenten ska visa fördjupad kunskap om barns andraspråksutveckling – LiU ställer sig positivt till detta förslag givet att det inte resulterar i ytterligare stofffrängsel. Om fördjupad kunskap om barns andraspråksutveckling skrivs in i examensmålen måste något annat innehåll tas bort, alternativt behöver förskollärarytbildningen förlängas eller mer medel tillskjutas utbildningen för att möjliggöra utökad undervisningstid.

Övriga punkter och förslag i betänkandet har LiU inte några synpunkter på.

8.5 Direktinskrivning i förskolan – förslag om hur ett obligatorium kan införas

LiU har inga avgörande invändningar mot att direktinskriva barn i förskolans verksamhet för att stödja deras språkutveckling, men vi ställer oss frågande till hur behovet av en bättre språkutveckling i svenska ska utredas. LiU välkomnar att det i betänkandet görs en definition av vad som avses med begreppet nyanlännt barn och att denna definition också inkluderar barn i förskoleålder. Det är dock inte bara barn som faller inom definitionen ”nyanlännt barn” som ska direktinskrivas i förskolan. Vi tolkar det som att kommuner ska direktinskriva barn som saknar en svensk språkmiljö i hemmet, men vi undrar vilka verktyg kommuner ha för att utreda språkmiljön i hemmet.

Vi menar att kommunerna behöver verktyg för att identifiera barn i behov av förskola för en bättre språkutveckling i svenska, annars föreligger en risk för godtycklighet och att barn som saknar tillgång till svensk språkmiljö inte får det stöd de behöver.

LiU vill lyfta nedanstående problem i betänkandet:

- I betänkandet används inte begreppet språkutvecklande undervisning. Istället används begreppet ”språkutvecklande arbetssätt” och ”språkutvecklande insatser”, det specificeras dock inte vad detta är. Inte heller används begreppet ”språkmiljö”. Användningen av dessa begrepp är viktig, då det påverkar diskussionen kring barns behov av förskola. Med begreppsanvändningen som används i betänkandet blir det otydligt vad förskolans verksamhet ska bidra med i relation till barns språkutveckling. Det är även oklart vad som avses med barn som ”har behov” av förskola för att få en bättre språkutveckling i svenska. LiU bedömer att det är svårt för kommuner att veta vilka barn som ”har behov” av förskola för att få en

bättre språkutveckling när det inte är tydligt vad förskolan skulle bidra med och vad hemmet inte har.

LiU förordar:

- Att begreppen språkmiljö och språkundervisning används i betänkandet.
- Att verktyg för att definiera och stödja barn i behov av förskola för en bättre språkutveckling i svenska tas fram innan processen att direktinskriva barn i förskolan inleds.

8.5.6 Direktinskrivning ska ske vid lämplig förskola

En språkmiljö som är lämplig för ändamålet att stödja språkutveckling i svenska karaktäriseras av ett sammanhang där både kamratinteraktion och interaktion med vuxna sker på svenska. För att barn med annat modersmål än svenska ska få en god andraspråkutveckling är förskolepersonalens kompetens i svenska central. Ur ett språkutvecklingsperspektiv (för barn i 3-5årsåldern) är interaktionen med jämnåriga minst lika viktig som interaktionen med vuxna. Möjligheten att leka och samspela på svenska med andra barn är alltså en essentiell aspekt av barns språkutveckling. Den fria leken är central när det kommer till barns språkutveckling, men fri lek leder också till ett fritt språkval.

Av betänkandet framgår att kommuner ska ”direktinskriva barnet vid en förskola inom kommunen som är lämplig för ändamålet och som är belägen i rimlig närhet till barnets hem”. Som konstaterats karaktäriseras förskolor som är lämpliga för ändamålet att stödja språkutveckling i svenska av en rik svensk språkmiljö. Det är dock inte självklart att sådana miljöer finns att tillgå ”i rimlig närhet till barnets hem” eftersom bostadssegregationen och förskolesegregationen i Sverige är stor. Med andra ord, segregeringen i förskolorna gör att det kan saknas tillgång till svensk språkmiljö.

LiU vill lyfta nedanstående problem i betänkandet:

- Det föreligger en potentiell motstridighet att förskolor belägna i rimlig närhet till barnets hem också är lämplig för ändamålet. I och med att bostadssegregationen i Sverige är stor, skulle en ”rimlig närhet” till hemmet kunna leda till att barn med behov av svensk språkmiljö samlas i samma förskola – något som går stick i stäv med att dessa barn ska få tillgång till en svensk språkmiljö.

LiU förordar:

- att det skyndsamt utreds hur segregeringen i och mellan förskolor kan motverkas.

9. Obligatorisk förskola från 5 års ålder

LiU instämmer i betänkandets slutsats gällande att det är viktigt att barn vistas regelbundet i förskolan utan hög frånvaro eller längre uppehåll. Vi menar dock att förslaget om obligatorisk förskola om 525 timmar/läsår från fem års ålder inte är rätt väg att gå. LiU föreslår i stället att den allmänna förskolan utökas för gruppen nyanlända barn och barn i behov av språkligt stöd. Många kommuner i Sverige erbjuder idag förskoleplats 1150 timmar/läsår för *alla* barn.

LiU vill återigen framhålla det faktum att barns språkliga utveckling påverkas av den språkliga miljö som de befinner sig i. I relation till diskussionen om förskolans roll i barns språkutveckling är det viktigt att komma ihåg att bara för att ett barn befinner sig i en förskolelokal, betyder inte det att barnet befinner sig i en språkmiljö som gynnar barnets språkutveckling. Den pedagogiska verksamheten och förskollärares kompetens i det svenska språket och kunskaper om barns andraspråkutveckling behöver hålla en hög kvalitet, vilket bör tillses från centralt håll (se även punkt 10.8.6 nedan).

LiU vill lyfta nedanstående problem i betänkandet:

- I betänkandet målas en bild upp där obligatorisk förskola ses som ett verktyg för att stimulera barns språkutveckling i svenska. Det behövs dock en bredare syn på barns språkliga utveckling. Ett barn som inte vistas i en svensk språkmiljö innan fem års ålder, kommer inte att lära sig svenska i tillräcklig omfattning innan skolstart under 525 obligatoriska timmar i förskolan.
- Förslaget med 525 timmar/läsår bygger snarare på föräldrars situation på arbetsmarknaden än på barnens behov av, och rätt till, förskoleutbildning och svensk språkmiljö. Vi vet att många av de så kallade ”15-timmarsbarnen” (barn som bara är inskrivna i den avgiftsfria allmänna förskolan) inte kommer till förskolan. I betänkandet listas ett flertal olika anledningar till att barn inte deltar i förskoleverksamheten. En annan förklaring är att vårdnadshavare inte upplever att det är värt att lägga tid och eventuella reskostnader på att ta sig till förskolan och lämna sitt barn, bara för att sedan göra om samma resa en gång till tre timmar senare.

LiU förordar att:

- barn som direktinskrivs erbjuds 1150 timmar/läsår i förskolan från tre års ålder.
- det görs en översyn kring hur resor till och från förskolan kan subventioneras för barn som tar del av den allmänna förskolan.
- den allmänna barnomsorgen bör utökas, oavsett vårdnadshavarens sysselsättning, och att detta blir norm, oavsett huvudman eller kommun.

10.8.3 Förslag för fler förskollärare och barnskötare – Det ska införas karriärsteg för förskollärare vid vissa förskolor

LiU avvisar förslaget att införa karriärsteg för förskollärare vid förskolor som har särskilt svåra förutsättningar med beaktande av barnens socioekonomiska bakgrund. Inrättandet av karriärtjänster är möjligen ett sätt att öka attraktiviteten i förskolläraryrket, vilket på sikt skulle kunna öka antalet förskollärare. Med tanke på hur många barn det är som går i förskolan redan idag, skulle dock ett fåtal förste förskollärare inte göra särskilt stor skillnad. Kärnfrågan i betänkandet handlar om att skapa bättre förutsättningar för alla barns språkutveckling i svenska, därför bör det satsas på att säkerställa den kompetensen i svenska hos alla som arbetar i förskolan. LiU menar att karriärsteg för förskollärare bör ses som en del av lärarkollegiets möjlighet till karriär och livslånga lärande men inte som en lösning för att tillgodose alla barns språkliga utveckling i svenska.

10.8.6 Förslag för fler förskollärare och barnskötare – Allmänna råd om språkkunskaper ska tas fram

LiU ser positivt på förslaget om att Skolverket ska ta fram allmänna råd om språkkunskaper hos personal som arbetar i förskolan. Vi menar att allmänna råd kan skapa utgångspunkt i arbetet för behörighetskrav till både utbildning och tillsvidareanställning.

Av betänkandet framgår att bristande språkkunskaper i svenska hos förskolepersonalen är ett stort problem i många förskolor, i synnerhet i de förskolor där det också finns en stor andel flerspråkiga barn. LiU ställer sig frågande till hur detta kan vara ett problem. LiU menar att det åligger huvudman att inte rekrytera pedagogisk personal med otillräckliga kunskaper i svenska och att placera personal med förskolläraryrket där de behövs.

LiU förordar att:

- Att förskollärare och barnskötare som innan eller vid examen inte har tillräckliga språkkunskaper i svenska bör få tid och möjlighet till att utveckla sin språkliga förmåga i svenska genom stödjande insatser innan de påbörjar ordinarie arbete i förskolan.
- Universitet och högskolor med förskolläraryrket utbildning behöver förutsättningar att identifiera och stödja studenters språkutveckling och språkliga kompetens i svenska.

11. Kartläggning och förslag om kompetensutveckling

LiU ser i huvudsak positivt på förslaget om att ändra examensbeskrivningen för förskolläraryxamen. Vi instämmer i att barns andraspråksutveckling behöver mer tid i utbildningen. Vi reserverar oss dock för att detta införs inom ramen för 210hp om inte något annat innehåll i utbildningen tas bort. Allt sedan förskolläraryxprogrammet inrättades har det med jämna mellanrum införts nya examensmål utan att utbildningstiden förlängts. Rent krasst resulterar detta i att mindre och mindre tid läggs vid ett alltmer komplext innehåll. Vi menar att det finns en paradox i att eftersträva hög kvalitet samtidigt som studenter inte får tid att fördjupa sig i utbildningens innehåll.

Handläggningen av beslutet

Beslut om detta yttrande har fattats av Håkan Löfgren efter föredragning av programansvarig utbildningsledare Förskolläraryxprogrammet Johanna Frejd.

Följande personer har deltagit ärendets beredning: programansvarig utbildningsledare Förskolläraryxprogrammet Johanna Frejd, professor Tünde Puskás, doktor Anna Martín Bylund

Håkan Löfgren
Dekan utbildningsvetenskap

Johanna Frejd
Programansvarig utbildningsledare

Sändlista:
Regeringskansliet
Rektor
Prefekterna
StuFF
Läraryxförbundet
Lärarnas riksförbund
Dokument- och arkivenheten (original)